ומזמין א)(להו) לדינא פסליה אלא כל דיין דמתקרי לדין ומפקין מיניה ממונא בדין לאו שמיה דיין כתבו הכי ברם סאבי דיהודאי אמרי כל דיין דמתקרי לדין ומפקין מיניה ממונא בדין לאו שמיה דיין חזא (א) דכתיב בראש כל מותא אנא דם בראש כל חיין אנא חמר אלא מעתה דנפיל מאיגרא ומית ודנפיל מדיקלא ומית דמא קטליה ותו מן דדרכיה למימת משקו ליה חמרא וחיי אלא הכי בעי למכתב בראש כל מרעין אנא דם בראש כל אסוון אנא חמר כתבו הכי ברם סאבי דיהודאי אמרי בראש כל מרעין אנא דם בראש כל אסוון אנא חמר באתר דלית חמר תמן מתבעו סמנין כתיב אפיתחא דקפוטקיא אנפק אנבג אנטל ואיזהו אנטל זהו רביעית של תורה: **מתני'** [א] המרזב אין לו חזקה ויש למקומו חזקה המזחילה יש לה חזקה [ב] סולם המצרי אין לו חזקה ולצורי יש לו חזקה [ג] חלון המצרית אין לה חזקה ולצורית יש לה חזקה איזו היא חלון המצרית [ד] כל שאין ראשו של אדם יכול ליכנס לתוכה רבי יהודה אומר אם יש לה מלבן אף על פי שאין ראשו של אדם יכול ליכנס לתוכה הרי זו חזקה: **גמ'** מאי המרזב אין לו חזקה ויש למקומו חזקה אמר רב יהודה אמר שמואל [ה] הכי קאמר המרזב אין לו חזקה מרוח אחת ויש למקומו חזקה משתי רוחות רבי חנינא אמר המרזב אין לו חזקה [ו] שאם היה ארוך מקצרו ויש למקומו חזקה שאם בא לעוקרו אינו עוקרו רב ירמיה בר אבא אמר [ז] המרזב אין לו חזקה שאם רוצה לבנות תחתיו בונה ויש למקומו חזקה שאם בא לעוקרו אינו עוקרו

תנן

ומזמין ליה לדינא. שלא כדין ויצא מן הדין זכאי: **ומפקין מיניה ממונא כדינא לא שמיה דיין.** דגזלן פסול לדין שיעוות הדין בשביל שוחד: **בריש כל מותא אנא דם.** ראש לכל המיתות הוא דם שאין אדם מת אלא ע"י רוב דם שלא הקיז בזמן הראוי לו: **בריש כל חיין אנא חמר.** שהיין מחיה כל שותיו: **דדרכיה למימת.** כגון גוסס: **בריש כל מרעין אנא דם.** כל תחלואי האדם על ב)הדם הם שמתרבה עליו: **בריש כל אסוון אנא חמר.** שאם ישתה יין כהלכה וכראוי לא יבא לידי חולי: **תמן מתבען סממנין.** שם מבקשין סממנים לרפואה שבמקום שאין יין מצויין מתחולין: **כתיב אפיתחא דקפוטקיא.** מילתא באנפי נפשה היא ואגב גררא נקטה. וללמוד בני העיר מזה כתבו ששלשה שמות הללו מדה אחת הן ונפקא מינה למקח וממכר שאם התנה למכור לחבירו מלא מדה זו באיזה לשון שיאמר יתן שיעור אחד ומקומות מקומות יש יש שקורין אנפק או אנטל או אנבג וכדאמר בקדושין (דף ע.) לישתי מר אנבגא א"ל מי סני מר אספרגוס כדאמרי אינשי או אנטל כדקריוהו רבנן: **ואיזהו אנטל** ג)**. גמרא קאמר ליה.** כלומר ואיזהו שיעורו של אנטל: **רביעית של תורה.** רביעית הלוג דהיינו ביצה ומחצה. ומשום דארבעה כוסות של פסח שיעורן ברביעית ומלאו להן חכמים סמך מן התורה מד' כוסות האמורים במצרים ד) מד' ה) לשוני גאולה האמורים בפ' ו) והוצאתי ז)(וגאלתי ולקחתי והבאתי) לפיכך קרי ליה רביעית של תורה וכן רביעית של יין לנזיר הלכה למשה מסיני. ובמסכת נזיר (דף לח.) חשיב עשר רביעית הן שמן התורה שיעורן בהן רביעית והכי נמי אמרינן (חולין דף קז.) דשיעור אנטל היינו רביעית דאתקין ר' יעקב מנהר פקוד נטלא בת רביעתא: **מתני' המרזב.** צינור קטן ורגילין לתלותו לסוף צינור גדול ההולך על פני כל הגג ורגילין להפכו לכל ראש שירצו ומרחיק קילוח מים מן הכותל. ולשון מרזב טפה של מים זב דרך שם כדכתיב (ישעיה מ) כמר מדלי לשון טפה. והלכך אין לו חזקה דאינו דבר קבוע ואם החזיק בו בעל הגג ג' שנים ותלה אותו באויר חצר חבירו אינו יכול לטעון החזקתי דכיון דלאו מילתא דקביעותא הוא לא קפיד בעל חצר ושתיק שנתים ושלש: **אבל יש למקומו חזקה.** בגמ' מפרש לה: **המזחילה.** הוא צינור הגדול מחזיק כל אורך הגג ומילתא דקביעות הוא הלכך יש לו חזקה דלא עביד איניש דשתיק אלא קפיד ומדשתיק איכא למימר הדין עם המחזיק דודאי נתרצה ח)עצמו בדמים: **סולם המצרי.** קטן הוא הלכך אין לו חזקה דכיון דלאו מילתא דקביעותא הוא לא קפיד ולא חש למחות והלכך אם נתן סולמו בחצר חבירו לעלות לגגו ולשובכו אינה חזקה: **ולצורי.** סולם גדול: **חלון המצרית.** קטנה היא אין לה חזקה אם עשה חלון בכותל ביתו להביט דרך שם ולשמור פרדסו וגינתו והחלון פתוח לחצר חבירו והחזיק בה שלש שנים אינה חזקה דכיון דלאו מילתא דקביעותא הוא לא חשש למחות. אבל אם עשאו להאיר שלא היה לו אורה מצד אחר כי אם מכאן יש לו חזקה דלשם קביעות עשאו דאינו יכול להשתמש בביתו בלא אורה וכל מידי דקביעות הוי חזקה והכי אמר שמואל בגמ' (נט.) ולאורה אפילו כל שהוא הוי חזקה: **מלבן.** הוא משקוף החלון מלמעלה ולמטה מימין ומשמאל כעין פתח: **גמ' אין לו חזקה מרוח אחת.** אם המרזב מונח בראש דרומי של מזחילה ושופך שם מים והחזיק בו ג' שנים אינה חזקה ואם צריך בעל חצר להשתמש שם צריך זה לעקור מרזבו מכאן ולהניח בראש השני של מזחילה דאין בעל הגג מפסיד בכך כלום והלכך אין כאן קביעות להיות מונח לעולמים לרוח זו והלכך לא חשש בעל חצר למחות: **אבל יש למקומו חזקה.** באחת משתי רוחות או לפוני או לדרומי שאם יעקרנו מצד זה יניחו בצד אחר ואין בעל חצר יכול לעקרו לגמרי מן החצר שהרי המזיק מיהא בתוך החצר לגבי אחת משתי רוחות הוי מרזב מילתא דקביעותא דסתם בית אי אפשר בלא מרזב וכשעשה זה מרזב בתחלה בחצר לשם קביעות עשאו והיה לו לבעל החצר למחות בתוך שלש ומדלא מיחה הפסיד: **שאם היה ארוך.** יותר מכדי צרכו ותופס באויר חצר הרבה מקצרו והיינו אין לו חזקה לארכו אבל יש למקומו שהוא מונח שם חזקה דלא יעקרנו ממקומו כלל אפילו מצד זה לצד אחר אלא באותו רוח שהמזיק ובאותו מקום הויא חזקה: **שאם רוצה.** בעל החצר לבנות תחתיו בונה בנינו עד שמגיע למרזב ולא מצי טעין בעל הגג כי היכי דאחזיקי במקום המרזב אחזיקי נמי במה שתחתיו שאם נותן רשות לתלות מרזבו באויר לא נתן לו קרקע שלו שתחת המרזב ולא שעבדו לו לבלתי עשות בו צרכיו בין בנין בין כל דבר הצריך לו אבל אם בא לעקרו ולהגביה בניינו במקום שהיה המרזב אינו יכול לעקרו דלמקומו מיהא יש לו חזקה:

תנן

כל דיין דמתקרי לדינא ומפקי מיניה כו'. כגון אם כפר והוציאו ממנו בעדים אבל אם חייבוהו שבועה ולא רצה לישבע ושילם משום הכי לא מיפסל לדינא: **אנבג** אנפק אנטל. אומר הר"ר חיים דאנבג ואנפק הם משקים דרפואה והיינו אספרגוס דאמר ט)(בפ' כל הבשר (חולין דף קי ושם) אנפק אספרגוס שיפה ללב כדמשמע בפרק עשרה יוחסין (קידושין דף ע.) וה"ק הכא מה שקורין אנבג ואנפק צריך לשתותו כשיעור אנטל שהוא רביעית והיינו דאמר בפרק גיד הנשה (חולין דף צד. ושם) אנפקא מייא משמע שהוא אספרגוס כדאמר בברכות דאספרגוס אין שותין אלא מי והא דלא חשיב בברכות (דף נא. ע"ש) גבי ה' דברים שנאמרו באספרגוס שצריך לשתותו כשיעור רביעית משום שאינו חושש לחשוב מה שתלוי בשיעור והא דאמר בפרק שמנה שרצים (שבת דף קט:) י)(ולישקליה) עד דקאי אאנפקא משמע דהוא מדה י"ל עד דקאי אשיעור כ)(שתיה) אנפקא קאמר אי נמי לכלי נמי קרי אנפקא על שם ששותים אותו כאותו שיעור: **המרזב** אין לו חזקה מרוח אחת. פי' שאם הוא במזרח יכול לומר לו תנהו במערב אבל לסלקו לגמרי מב' רוחות לא ותימה דמזחילה היאך יש לה חזקה והלא כשמניח המרזב לראש אחר של המזחילה גם המזחילה צריך לזוזה ולהגביה ראש אחד ולהנמיך ראש האחר שנותן שם המרזב והיכי קאמר דמרזב אין לו חזקה והמזחילה יש לה חזקה והלא לעולם לא יזיז המרזב אם לא יזיז גם המזחילה וי"ל דמ"מ יש לה חזקה לענין שאין צריך לעוקרה לגמרי ממקומה כמו שצריך לעקור המרזב אי נמי כגון שהמזחילה שוה ואין גבוה צד זה יותר מצד זה דהשתא לעולם אין צריך לזוזה ממקומה אלא לסתום לצד שמסיר ממנו המרזב וה"ר יוסף פירש דמרזב שאין לו חזקה מרוח אחת שיוכל להטות ראש המרזב לצד צפון או לצד דרום כשהוא מונח במזרח יש לו חזקה משתי רוחות שאין יכול לדוחקו להסיר לראש לצד אחד של מזחילה וכענין זה פירש רבינו חננאל שאם המרזב קבוע באמצע רוח מזרחי יכול בעל החצר לעקרו מן האמצע ולקבעו בשליש הגג או ברביע ובכל אותה רוח בכל מקום שירצה אבל לרוח אחרת אין יכול לסלקו לפי שיש לו חזקה:

במזחילה

עין משפט
נר מצוה

רסו א מיי' פ"ח מהל' שכנים הל' ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנג סעיף י:

רסז ב מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף יג:

רסח ג ד מיי' שם פ"ו הל' ו סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קנד סעיף י:

רסט ה ו מיי' שם פ"ח הל' ה ועי' בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קנג סעיף ו:

ער ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

רבינו גרשום

בראש כל מותא אנא דם. מי שאחזו הדם שאינו מקיז מסתכן ומת. כלומר דכל מיתות מחמת דם הן: אלא בריש כל מרעין. עיקר חולי מחמת רוב דמין באין. ועיקר רפואה היא חמרא: אנבג אנפק אנטל. כלומר אותו כלי אספרגוס ששותין בשחרית משום רפואה היו קורין אותו בלשונם אנפק והיינו אנבג והיינו אנטל כלומר שיעורו באותו כלי שנוטלין ממנו לידים. ושיעורו כרביעית של תורה ביצה ומחצה: **פיסקא** המרזב אין לו חזקה. היינו צינור קטן כמו שתים או שלש אמות שתולין אותו בסוף צינור גדול כדי שיקלחו מימיו ברחוק מן הכותל. וכשתלוי בסוף הצינור גדול (וגלילין) יכולין להחזירו לאותו מרזב לקלח מימיו או לימין או לשמאל: ויש למקומו חזקה. מפרש בגמ' מאי קאמר הכי קאמר אין לו חזקה בחצר אם שופכין מימיו לחצר חבירו אם הוא נטוי תדיר לצד אחד דאיכא למימר הואיל ואין לו רשות להטותו לאיזה צד שירצה ברשות בעל חצר בעה"ב תלוהו שם ואימתי שירצה יכול לעכב עליו: ויש לו למקומו חזקה מב' רוחות. כלומר ואם בעל המרזב מחזירו פעמים לצד זה ופעמים לצד זה ברור שיש לו למקומו לשפיכת מימיו חזקה בחצר. איכא דאמר אין לו חזקה בחצר מרוח אחת. כשלא תלה אלא מרזב אחד בראש אחד של צינור אבל תלה שני מרזבין משני ראשין והחזירן לחצר היינו משתי רוחותיו ויש למקומו חזקה. ור' חנינא מתרץ למתני' אין לו חזקה שיכול בעל חצר לקצר למרזב: שאם בא לבנות. בנין תחת המרזב בונה ומקבל מימיו במה שרוצה: ויש למקומו חזקה. שאם בא לעקור שאם רוצה להגביה בנינו ולעוקרו למרזב אינו רשאי:

מסורת הש"ס

א) [צ"ל ליה], ב) צ"ל על ידי הדם. רש"ש, ג) עי' ברש"ש מכשירין פ"ו מ"ג ובר"ן סוף פירוקין ד"ה כור הגולה, ד) [חולין דף קז.], ה) צ"ל ומד'. רש"ש, ו) [שמות ו], ז) [צ"ל והצלתי וגאלתי ולקחתי והבאתי כמדרש רבה פרשה פ"ח ופי' רש"י פסחים קט:], ח) [צ"ל עצמו], ט) [צ"ל בברכות נא.], י) [צ"ל ונישלוקינהו], כ) [צ"ל שתיית].

הגהות הב"ח

(א) גמ' מאי דהוה כתיב בראש: